

DET KONGELEGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 90

(2004–2005)

Om lov om endringar i menneskerettslova (inkorporasjon av protokoll nr. 13 og 14 til den europiske menneskerettskonvensjon)

*Tilråding frå Justis- og politidepartementet av 29. april 2005,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Bondevik II)*

1 Hovudinnhaldet i proposisjonen

Justisdepartementet gjer i proposisjonen her framlegg om å inkorporere protokoll nr. 13 til den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) om avskaffing av dødsstraff i eitkvart høve i norsk rett, ved å ta han inn i lista i menneskerettslova § 2 nr. 1 over dei protokollane til EMK som gjeld som norsk

lov. Departementet gjer også framlegg om å endre menneskerettslova slik at det går fram at det er EMK som endra ved protokoll 11 og 14 som gjeld som norsk lov. Protokoll 14 gjer endringar i kontrollsystemet til konvensjonen, og vart ratifisert av Noreg 10. november 2004.

2 Bakgrunnen for lovframlegget

2.1 Protokoll nr. 13 til den europeiske menneskerettskonvensjonen om avskaffing av dødsstraff i eitkvart høve

Ministerkomiteen i Europarådet vedtok 21. februar 2002 protokoll nr. 13 til den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) om avskaffing av dødsstraff i eitkvart høve. Protokollen vart opna for underteikning 3. mai 2002, og tok til å gjelde 1. juli 2003. Per 22. april 2005 har 30 av dei 46 medlemsstatane i Europarådet ratifisert protokollen. Ytterlegare 13 statar har underteikna han, mellom dei Noreg.

Regjeringa gjer i ein eigen proposisjon framlegg om at Stortinget samtykkjer i ratifikasjon av protokoll nr. 13. I proposisjonen her foreslår regjeringa at protokollen skal gjelde som norsk lov.

Protokoll nr. 13 i engelsk originaltekst og norsk oversetjing følgjer som vedlegg 1 og 2 til proposisjonen her.

2.2 Protokoll nr. 14 til den europeiske menneskerettskonvensjon om endring av kontrollsystemet til konvensjonen

Ministerkomiteen i Europarådet vedtok 12. mai 2004 protokoll nr. 14 til EMK om endring av kontrollsystemet til konvensjonen. Protokoll nr. 14 er ein viktig del av ei reformpakke som har som formål å gjere Den europeiske menneskerettsdomstol (Domstolen) betre i stand til å handtere den store mengda av klagemål over brot på EMK. Ved sidan av protokollen er det vedteke rekommandasjonar og resolusjonar som skal medverke til å auke tempoet i sakshandsaminga ved Domstolen. Per i dag har Domstolen om lag 70 000 uavslutta saker, og mengda av restansar aukar raskt. Det er derfor svært viktig at reformene blir gjennomførde så fort som mogeleg. Protokollen vart opna for underteikning 13. mai 2004 etter lengre forhandlingar mellom partane til EMK. For ei nærare omtale av refor-

ma og forhandlingane om denne, visast det til St.prp. nr. 4 (2004–2005) s. 5 flg.

Per 22. april 2005 har sju statar ratifisert protokollen (Armenia, Danmark, Georgia, Irland, Malta, Noreg og Storbritannia), og ytterlegare 34 statar har underteikna han. Protokollen vil først ta til å gjelde tre månader etter at alle partane i den europeiske menneskerettskonvensjonen har slutta seg til han (dvs. alle dei 46 medlemsstatane i Europarådet, unnateke Monaco).

Stortinget samtykte i norsk ratifisering av protokollen 28. oktober 2004 (sjå Innst. S. nr. 16 (2004–2005)), og Noreg ratifiserte protokollen 10. november 2004. I St.prp. nr. 4 (2004–2005) s. 12 lova regjeringa å fremje ein odelstingsproposisjon med forslag om endring i menneskerettslova slik at det går fram at det er EMK som endra ved ellefte *og fjortande protokoll* som gjeld som norsk lov, i god tid før protokollen tek til å gjelde.

EMK slik konvensjonen lyder når endringane i protokoll 11 og 14 er innarbeidde i engelsk originaltekst og norsk oversetjing, følgjer som vedlegg 3 og 4 til proposisjonen her.

2.3 Høyringa

Justisdepartementet sende 15. desember 2004 på høyring eit forslag om å ratifisere protokoll nr. 13 til EMK og å inkorporere protokoll nr. 13 og 14 til EMK i menneskerettslova § 2 nr. 1. Høyringsfristen var 1. mars 2005. Høyringsnotatet vart sendt til følgjande instansar:

Departementa
Sametinget
Domstoladministrasjonen
Regjeringsadvokaten
Riksadvokaten
Generaladvokaten
Stortingets ombudsmann for forvaltningen
Senter for menneskerettigheter
Den norske advokatforening
Den norske dommerforening
Norges Juristforbund
Befalets fellesorganisasjon
Landsorganisasjonen i Norge

Næringslivets Hovedorganisasjon
Amnesty International (norsk avdeling)
Det norske menneskerettighetshuset

Alle dei instansane som har kome med høyrings-
svar som kommenterer realiteten i forslaga, stiller
seg bak forslaga i høyringsnotatet. Dette gjeld:

Den norske advokatforening
Den norske dommerforening
Befalets fellesorganisasjon
Landsorganisasjonen i Norge

I tillegg hadde Utanriksdepartementet nokre tek-
niske merknader som er innarbeida i proposisjonen
her.

Følgjande instansar uttalte at dei ikkje hadde
merknader til forslaga i høyringsnotatet:

Arbeids- og sosialdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Finansdepartementet
Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Moderniseringsdepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Samferdselsdepartementet
Domstoladministrasjonen
Næringslivets hovedorganisasjon
Regjeringsadvokaten
Riksadvokaten.

3 Nærare om innhaldet i lovframlegget

3.1 Protokoll nr. 13 til den europeiske menneskerettskonvensjonen om avskaffing av dødsstraff i eitkvart høve

3.1.1 Innhaldet i protokollen

Protokoll nr. 13 inneber ei folkerettsleg plikt for dei statane som er partar i protokollen, til å avskaffe alle former for dødsstraff, både i freds- og krigstid.

Protokollen har ein *fortale* der det mellom anna går fram at avskaffing av dødsstraff er svært viktig for å kunne verne retten til liv, som er ein grunnleggjande verdi i eit demokratisk samfunn.

Det følgjer av *artikkel 1* at dødsstraff skal avskaffast og at ingen må bli dømd til slik straff eller avretta. Artikkel 1 i protokoll nr. 6 til EMK har den same ordlyden.

Artikkel 2 slår fast at forbodet mot dødsstraff ikkje kan fråvikast etter reglane i EMK artikkel 15, dvs. heller ikkje under krig eller annan offentleg naudtilstand som truar nasjonen. Protokoll nr. 13 inneber altså, til forskjell frå protokoll nr. 6 til EMK, eit absolutt forbod mot dødsstraff, både i freds- og krigstid.

Artikkel 3 slår fast at det ikkje er mogeleg for statane å ta atterhald mot enkelte delar av protokollen.

Artikkel 4 regulerer kvar protokollen skal gjelde. *Artikkel 5* slår fast at protokollen artikkel 1 til 4 skal sjåast som tilleggsføresegner til konvensjonen, slik at alle konvensjonens føresegner om sakshandsaming mv. skal gjelde tilsvarende. *Artikkel 6 til 8* har føresegner om kven som kan bli partar (alle Europarådets medlemsstatar), korleis dei kan bli det og vilkåra for at protokollen skal ta til å gjelde (10 statar må erklære seg bundne av han).

3.1.2 Tilhøvet til norsk rett

Noreg oppheva dødsstraffa for vanlege straffesaker ved straffelova 22. mai 1902 nr. 10. Føresegna i militær straffelov om dødsstraff for handlingar i krigstid blei oppheva ved lov 8. juni 1979 nr. 43. I Ot.prp. nr. 45 (1978–79) blei dette bl.a. grunngitt med at dødsstraff er ein inhuman straffereaksjon, og at ein fullstendig norsk oppheving av dødsstraffa kunne styrke det internasjonale arbeidet mot denne forma

for straff. Etter denne endringa av militær straffelov har det ikkje vore høve til å dømme nokon til dødsstraff etter norsk rett, verken i freds- eller krigstid.

Noreg er allereie bunden av protokoll nr. 6 til EMK, som påbyr statane å avskaffe dødsstraff. Til skilnad frå protokoll nr. 13 tillet protokoll nr. 6 bruk av dødsstraff for handlingar utført i krig eller under krigstrussel. Noreg er òg bunden av valfri protokoll nr. 2 til FN-konvensjonen om sivile og politiske rettar (SP), som påbyr at dødsstraff blir avskaffa, også i krigstid. Både protokollane gjeld som norsk lov, jf. menneskerettslova § 2.

Noreg har såleis allereie forplikta seg både folkerettsleg og i norsk lov til ikkje å innføre dødsstraff igjen, heller ikkje i krigstid.

3.1.3 Departementets vurdering

Sidan Noreg allereie har oppheva dødsstraffa og er folkerettsleg bunden til å ikkje innføre slik straff igjen, vil det gjere liten rettsleg skilnad om protokoll nr. 13 vert inkorporert i norsk rett. Norsk ratifikasjon og inkorporasjon vil likevel gi eit nytt politisk signal om at Noreg ser på dødsstraff som ein prinsipielt uakseptabel form for straff. Dette kan medverke til å auke presset på dei statane som ikkje har ratifisert protokollen. Noreg tok aktiv del i arbeidet med protokollen, som no er ratifisert av 30 av dei 46 statane i Europarådet, mellom dei Danmark og Sverige. Departementet gjer derfor framlegg om å inkorporere protokollen i menneskerettslova, på same måte som sjølve EMK og dei andre protokollane til EMK som Noreg er bunden av, mellom dei protokoll 6 om oppheving av dødsstraff, sjå menneskerettslova § 2 nr. 1.

3.2 Protokoll nr. 14 til den europeiske menneskerettskonvensjon om endring av kontrollsystemet til konvensjonen

3.2.1 Innhaldet i protokollen

Protokollen gjer fyrst og fremst endringar i føresegnene om sakshandsaminga til Den europeiske menneskerettsdomstolen, og kom i stand for å set-

te Domstolen betre i stand til innan rimeleg tid å handtere den store mengda av klagemål over brot på konvensjonen.

Det er særleg tre forhold som det har vore ønskeleg å gjere noko med. For det første får Domstolen ei stor mengd grunnlause klagar (nær 90 % av klagane). For å gjere handsaminga av desse meir effektiv, fastset protokollen at ein dommar, med bistand av rapportørar, kan avvise saker som opplagt ikkje oppfyller vilkåra for å bli prøvd. I dag fattast slike avgjerder av komitéar med tre dommarar.

For det anna får Domstolen ei stor mengd klagar som fyller vilkåra for å bli prøvd for Domstolen, og kor Domstolen allereie har etablert ein klar praksis (nær 60 % av dei klagane som blir handsama av Domstolen.) For slike saker fastset protokollen at ein komité på tre dommarar samrøystes kan ta avgjerd i saka. I dag handsamast sakene av kammer på sju dommarar. Den dommaren som kjem frå den staten som er klagar inn for Domstolen i saka, kan på oppmoding frå komiteen erstatte ein av dei andre dommarane i saka.

For det tredje finst det ein del saker der ressursane som går med til sakshandsaminga, ikkje står i forhold til den ulempa klagaren har blitt utsett for. I slike tilfelle fastset protokoll nr. 14 at Domstolen kan avvise klagen dersom klagaren ikkje har lidd ein ulempe av eit visst omfang (»significant disadvantage»), med mindre respekt for menneskerettane, slik dei er definert i EMK med protokollar, talar for at saka blir behandla av Domstolen. Berre slike saker som har blitt tilfredsstillande handsama av ein nasjonal domstol kan avisast på dette grunnlaget.

Protokollen omfattar jamvel andre endringar som tek sikte på effektivisering av Domstolen, ved sidan av enkelte endringar som ikkje har direkte samband med trongen for å effektivisere handsaminga av klagesaker. Dei viktigaste endringane av EMK som protokoll nr. 14 vil føre med seg når han tek til å gjelde, kan samanfattast slik:

- Det vert høve til at ein dommar, med bistand av rapportørar, kan avvise klagar som klårt ikkje oppfyller vilkåra for å bli prøvd. I dag fattast slike avgjerder av komitéar på tre dommarar.
- Det vert høve til at komitéar på tre dommarar samrøystes kan ta avgjerd i saker som ikkje reiser nye rettslege spørsmål. I dag fattast slike avgjerder av kammer på sju dommarar.
- Det vert høve til at Domstolen kan avvise saker der klagaren ikkje har lidd nokon ulempe av eit visst omfang. Domstolen kan berre avvise saka dersom ho har blitt tilfredsstillande handsama av ein nasjonal domstol. Saka kan likevel ikkje

avisast dersom omsynet til respekt for menneskerettane talar for at saka vert handsama av Domstolen.

- Både handsaminga av spørsmålet om avvising og handsaminga av realitetane i saka skal som hovudregel skje samstundes i eitt kammer. Det skal òg leggjast betre til rette for at partane kan inngå forlik.
- Ministerkomiteen får høve til å vedta at det skal vere fem dommarar i kvart kammer, i staden for sju, slik som i dag.
- Ministerkomiteen får høve til å leggje spørsmålet om tolkinga av ein dom fram for Domstolen, dersom to tredelar av medlemmane i komiteen røyster for dette.
- Ministerkomiteen får høve til å leggje fram for Domstolen spørsmålet om ein stat har krenka si plikt til å etterleve krava fastsett i ein dom.
- Dommarane ved Domstolen skal veljast for ein periode på ni år utan høve til attval. I dag veljast dommarane for periodar på seks år med høve til å bli vald for ein ny periode.
- Eventuelle ad hoc-dommarar skal veljast av Domstolens president frå ei liste utarbeidd av statane.
- Kommissæren for menneskerettar i Europarådet får høve til å intervenere i enkelte saker.
- Det slås fast at EU kan tiltre EMK. Ei slik tiltreding vil krevje enkelte andre endringar i konvensjonen.

Sjå St.prp. nr. 4 (2004–2005) pkt. 2 og 3 for ei nærare framstilling av dei enkelte artikkelane i protokoll nr. 14, bakgrunnen for endringane og kva for konsekvensar dei vil ha for arbeidet i Domstolen.

3.2.2 Tilhøvet til norsk rett

Protokoll nr. 14 vil ikkje ha nokre direkte konsekvensar for det materielle innhaldet av menneskerettsreglane i EMK slik dei er inkorporert i norsk rett. Protokollen inneheld berre endringar av sakhandsaminga ved Den europeiske menneskerettsdomstol. Dersom norske borgarar vil fremje ein klage for Domstolen, må dei innrette seg etter dei nye sakshandsamingsreglane. Protokollen kan derfor i enkelte høve få konsekvensar for norske borgarar som vil fremje klage for Domstolen. Framfor alt vil den utvida kompetansen til å avvise klagar kunne verke inn på klagarens rettsstilling. Den nærare avgrensinga av Domstolen sin kompetanse til å avvise saker må avklarast gjennom praksis av Domstolen sjølv. Departementet er likevel av den klåre oppfatninga at endringane i Domstolens sakhandsamingsreglar ikkje vil ha nemneverdige kon-

sekvensar for det menneskerettslege vernet etter EMK med protokollar.

3.2.3 Departementets vurdering

Protokoll nr. 14 gjer som nemnd endringar i reglane for sakshandsaminga ved Den europeiske menneskerettsdomstol. Når protokollen tek til å gjelde, vil sakshandsamingsreglane i sjølve EMK artikkel 22 flg. bli endra i tråd med føresegna i protokoll nr. 14. Det vil seie at den eksisterande tilvisinga i menneskerettslova § 2 nr. 1 til «Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter som endret ved ellefte protokoll...» vil vere misvisande etter at protokoll nr. 14 har teke til å gjelde.

Det vil derfor vere nødvendig å vise jamvel til protokoll nr. 14 for å gjere det klart at det er menneskerettskonvensjonen slik den lyder etter endringane gjennomført ved denne protokollen, som skal gjelde som norsk lov. Departementet foreslår derfor at det blir teke inn ei slik tilvising til protokoll nr. 14 i menneskerettslova § 2 nr. 1.

Det er likevel ikkje før protokollen blir sett i verk at endringane av sakshandsamingsreglane i EMK vil ta til å gjelde. Departementet foreslår derfor at Kongen får høve til å fastsetje at denne endringa av menneskerettslova § 2 nr. 1 ikkje blir satt i verk før protokoll nr. 14 har teke til å gjelde. Fram til den tid vil noverande versjon av EMK, som endra ved ellefte protokoll, halde fram å gjelde.

4 Økonomiske og administrative konsekvensar

Norsk rett og praksis tilfredsstiller allereie krava i protokoll nr. 13 til EMK. Inkorporasjon av protokollen vil derfor ikkje ha økonomiske eller administrative konsekvensar for Noreg.

Inkorporasjon av protokoll nr. 14 vil ikkje ha administrative eller økonomiske konsekvensar for norske styresmakter.

5 Merknader til lovframlegget

Del I

I menneskerettslova § 2 nr. 1 vert det teke inn ei tilvising til «fjortende protokoll 13. mai 2004», for å gjere det klart at det er den europeiske menneskerettskonvensjon slik konvensjonen lyder etter endringane gjennomført ved protokoll nr. 14, som gjeld som norsk lov.

I opplistinga av dei konvensjonane og protokollane som skal gjelde som norsk lov i menneskerettslova § 2 nr. 1, vert det teke inn ei tilvising til «Tretende protokoll 21. februar 2002 om avskaffelse av dødsstraff under enhver omstendighet», for å gjere det klart at jamvel denne protokollen til EMK skal gjelde som norsk lov.

Del II

Kongen får kompetanse til å fastsette at dei ulike delane av lovframlegget kan settast i verk til ulik tid. Det kan mellom anna fastsettast at tilvisinga til protokoll nr. 14 ikkje blir sett i verk før protokollen har teke til å gjelde, medan protokoll nr. 13 kan settast i verk på eit tidlegare tidspunkt.

Justis- og politidepartementet

t i l r å r :

At Dykkar Majestet godkjenner og skriv under eit framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i menneskerettslova (inkorporasjon av protokoll nr. 13 og 14 til den europeiske menneskerettskonvensjon).

Vi HARALD, Noregs Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjere vedtak til lov om endringer i menneskerettslova (inkorporasjon av protokoll nr. 13 og 14 til den europeiske menneskerettskonvensjon) i samsvar med eit vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringar i menneskerettslova (inkorporasjon av protokoll nr. 13 og 14 til den europeiske menneskerettskonvensjon)

I

I lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett vert det gjort følgjande endringar:

§ 2 nr. 1 skal lyde:

1. Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter som endret ved ellefte protokoll 11. mai 1994 *og fjortende protokoll 13. mai 2004*, med følgende tilleggsprotokoller:
 - a. Protokoll 20. mars 1952,
 - b. Fjerde protokoll 16. september 1963 om beskyttelse av visse rettigheter og friheter som ikke allerede omfattes av konvensjonen

og av første tilleggsprotokoll til konvensjonen,

- c. Sjette protokoll 28. april 1983 om opphevelse av dødsstraff,
- d. Syvende protokoll 22. november 1984,
- e. *Trettende protokoll 21. februar 2002 om avskaffelse av dødsstraff under enhver omstendighet,*

II

Lova tek til å gjelde frå den tid Kongen fastset. Kongen kan fastsetje at dei ulike endringane skal ta til å gjelde til ulik tid.

Vedlegg 1**Protocol No. 13 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, concerning the Abolition of the Death Penalty in All Circumstances****Vilnius, 3.V.2002**

The member States of the Council of Europe signatory hereto,

Convinced that everyone's right to life is a basic value in a democratic society and that the abolition of the death penalty is essential for the protection of this right and for the full recognition of the inherent dignity of all human beings;

Wishing to strengthen the protection of the right to life guaranteed by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as «the Convention»);

Noting that Protocol No. 6 to the Convention, concerning the Abolition of the Death Penalty, signed at Strasbourg on 28 April 1983, does not exclude the death penalty in respect of acts committed in time of war or of imminent threat of war;

Being resolved to take the final step in order to abolish the death penalty in all circumstances,

Have agreed as follows:

Article 1***Abolition of the death penalty***

The death penalty shall be abolished. No one shall be condemned to such penalty or executed.

Article 2***Prohibition of derogations***

No derogation from the provisions of this Protocol shall be made under Article 15 of the Convention.

Article 3***Prohibition of reservations***

No reservation may be made under Article 57 of the Convention in respect of the provisions of this Protocol.

Article 4***Territorial application***

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.
2. Any State may at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.
3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn or modified by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal or modification shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 5***Relationship to the Convention***

As between the States Parties the provisions of Articles 1 to 4 of this Protocol shall be regarded as additional articles to the Convention, and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

Article 6***Signature and ratification***

This Protocol shall be open for signature by member States of the Council of Europe which have signed the Convention. It is subject to ratification, acceptance or approval. A member State of the Coun-

cil of Europe may not ratify, accept or approve this Protocol without previously or simultaneously ratifying the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 7

Entry into force

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which ten member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of Article 6.
2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 8

Depositary functions

The Secretary General of the Council of Europe shall notify all the member States of the Council of Europe of:

- a) any signature;
- b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval;
- c) any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 4 and 7;
- d) any other act, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Vilnius, this 3 May 2002, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

Vedlegg 2**Protokoll nr. 13 til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, om avskaffelse av dødsstraff under enhver omstendighet****Vilnius, 3. mai 2002**

Undertegnede medlemsstater av Europarådet,

som er overbevist om at alles rett til liv er en grunnleggende verdi i et demokratisk samfunn, og at avskaffelse av dødsstraff er av vesentlig betydning for å kunne verne om denne retten og for å oppnå full anerkjennelse for alle menneskers iboende verdighet,

som ønsker å styrke vernet om retten til liv som er garantert i Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, undertegnet i Roma 4. november 1950 (heretter kalt "Konvensjonen"),

som konstaterer at protokoll nr. 6 til Konvensjonen, om avskaffelse av dødsstraffen, undertegnet i Strasbourg 28. april 1983, ikke utelukker dødsstraff for handlinger begått i krigstid eller når krig umiddelbart truer,

som er fast bestemt på å ta det endelige skritt for å avskaffe dødsstraff under enhver omstendighet,

er blitt enige om følgende:

Artikkel 1**Avskaffelse av dødsstraff**

Dødsstraffen skal bli avskaffet. Ingen må bli dømt til slik straff eller henrettet.

Artikkel 2**Forbud mot fravikelser**

Bestemmelsene i denne protokoll kan ikke bli fraveket etter artikkel 15 i Konvensjonen.

Artikkel 3**Forbud mot forbehold**

Bestemmelsene i denne protokoll kan ikke være gjenstand for forbehold etter artikkel 57 i Konvensjonen.

Artikkel 4**Territorial anvendelse**

1. Enhver stat kan ved undertegning eller når den deponerer sitt dokument om ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning angi det territorium eller de territorier denne protokoll skal gjelde for.
2. Enhver stat kan når som helst deretter ved erklæring til Generalsekretæren i Europarådet utvide området for protokollens anvendelsesområde til et hvilket som helst annet territorium angitt i erklæringen. For et slikt territorium skal protokollen tre i kraft den første dag i måneden etter utløpet av en periode på tre måneder etter den dag Generalsekretæren har mottatt erklæringen.
3. Enhver erklæring som er avgitt i henhold til de to foregående avsnitt, kan bli trukket tilbake eller endret i forhold til et territorium angitt i erklæringen ved meddelelse til Generalsekretæren. Tilbaketrekkingen eller endringen skal få virkning den første dag i måneden etter utløpet av en periode på tre måneder etter den dag Generalsekretæren har mottatt meddelelsen.

Artikkel 5**Tilknytning til Konvensjonen**

Mellom de stater som er parter, skal bestemmelsene i artiklene 1 til 4 i denne protokoll anses som tilleggspartikler til Konvensjonen, og alle Konvensjonens bestemmelser gjelde tilsvarende.

Artikkel 6**Undertegning og ratifikasjon**

Denne protokoll skal være åpen for undertegning av medlemsstater i Europarådet som har undertegnet Konvensjonen. Den skal ratifiseres, godtas eller godkjennes. En medlemsstat i Europarådet kan ikke ratifisere, godta eller godkjenne denne protokoll

med mindre den samtidig eller tidligere har ratifisert Konvensjonen. Ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokumenter skal bli deponert hos Generalsekretæren i Europarådet. generalsekretær.

Artikkel 7

Ikrafttredelse

1. Denne protokoll skal tre i kraft den første dag i måneden etter utløpet av en periode på tre måneder etter den dag da ti av medlemsstatene i Europarådet har gitt sitt samtykke til å være bundet av protokollen i samsvar med bestemmelsene i artikkel 6.
2. For en medlemsstat som senere gir sitt samtykke til å være bundet av protokollen, skal den tre i kraft den første dag i måneden etter utløpet av en periode på tre måneder etter den dag da vedkommende stats ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokument er blitt deponert.

Artikkel 8

Depositarfunksjoner

Europarådets generalsekretær skal underrette alle medlemsstatene i Europarådet om:

- a) enhver undertegning;
- b) deponering av ethvert ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokument;
- c) enhver dato da denne protokoll trer i kraft i samsvar med artiklene 4 og 7;
- d) enhver annen handling, meddelelse eller erklæring som gjelder denne protokoll.

Som bekreftelse på dette har de undertegnede, som har fått behørig fullmakt til det, undertegnet denne protokoll.

Utferdiget i Vilnius 3. mai 2002, i ett eksemplar på engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet og som skal bli deponert i Europarådets arkiver. Generalsekretæren i Europarådet skal oversende bekreftede kopier til hver medlemsstat i Europarådet.

Vedlegg 3

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocol Nos. 11 and 14

Rome, 4.XI.1950

The governments signatory hereto, being members of the Council of Europe,

Considering the Universal Declaration of Human Rights proclaimed by the General Assembly of the United Nations on 10th December 1948;

Considering that this Declaration aims at securing the universal and effective recognition and observance of the Rights therein declared;

Considering that the aim of the Council of Europe is the achievement of greater unity between its members and that one of the methods by which that aim is to be pursued is the maintenance and further realisation of human rights and fundamental freedoms;

Reaffirming their profound belief in those fundamental freedoms which are the foundation of justice and peace in the world and are best maintained on the one hand by an effective political democracy and on the other by a common understanding and observance of the human rights upon which they depend;

Being resolved, as the governments of European countries which are like-minded and have a common heritage of political traditions, ideals, freedom and the rule of law, to take the first steps for the collective enforcement of certain of the rights stated in the Universal Declaration,

Have agreed as follows:

Article 1

Obligation to respect human rights

The High Contracting Parties shall secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in Section I of this Convention.

Section I – Rights and freedoms

Article 2

Right to life

1. Everyone's right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intention-

nally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law.

2. Deprivation of life shall not be regarded as inflicted in contravention of this article when it results from the use of force which is no more than absolutely necessary:
 - a) in defence of any person from unlawful violence;
 - b) in order to effect a lawful arrest or to prevent the escape of a person lawfully detained;
 - c) in action lawfully taken for the purpose of quelling a riot or insurrection.

Article 3

Prohibition of torture

No one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment.

Article 4

Prohibition of slavery and forced labour

1. No one shall be held in slavery or servitude.
2. No one shall be required to perform forced or compulsory labour.
3. For the purpose of this article the term «forced or compulsory labour» shall not include:
 - a) any work required to be done in the ordinary course of detention imposed according to the provisions of Article 5 of this Convention or during conditional release from such detention;
 - b) any service of a military character or, in case of conscientious objectors in countries where they are recognised, service exacted instead of compulsory military service;
 - c) any service exacted in case of an emergency or calamity threatening the life or well-being of the community;
 - d) any work or service which forms part of normal civic obligations.

*Article 5**Right to liberty and security*

1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be deprived of his liberty save in the following cases and in accordance with a procedure prescribed by law:
 - a) the lawful detention of a person after conviction by a competent court;
 - b) the lawful arrest or detention of a person for non-compliance with the lawful order of a court or in order to secure the fulfilment of any obligation prescribed by law;
 - c) the lawful arrest or detention of a person effected for the purpose of bringing him before the competent legal authority on reasonable suspicion of having committed an offence or when it is reasonably considered necessary to prevent his committing an offence or fleeing after having done so;
 - d) the detention of a minor by lawful order for the purpose of educational supervision or his lawful detention for the purpose of bringing him before the competent legal authority;
 - e) the lawful detention of persons for the prevention of the spreading of infectious diseases, of persons of unsound mind, alcoholics or drug addicts or vagrants;
 - f) the lawful arrest or detention of a person to prevent his effecting an unauthorised entry into the country or of a person against whom action is being taken with a view to deportation or extradition.
2. Everyone who is arrested shall be informed promptly, in a language which he understands, of the reasons for his arrest and of any charge against him.
3. Everyone arrested or detained in accordance with the provisions of paragraph 1.c of this article shall be brought promptly before a judge or other officer authorised by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release pending trial. Release may be conditioned by guarantees to appear for trial.
4. Everyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings by which the lawfulness of his detention shall be decided speedily by a court and his release ordered if the detention is not lawful.
5. Everyone who has been the victim of arrest or detention in contravention of the provisions of this article shall have an enforceable right to compensation.

*Article 6**Right to a fair trial*

1. In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice.
2. Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.
3. Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:
 - a) to be informed promptly, in a language which he understands and in detail, of the nature and cause of the accusation against him;
 - b) to have adequate time and facilities for the preparation of his defence;
 - c) to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice so require;
 - d) to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;
 - e) to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court.

*Article 7**No punishment without law*

1. No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the criminal offence was committed.
2. This article shall not prejudice the trial and punishment of any person for any act or omission

which, at the time when it was committed, was criminal according to the general principles of law recognised by civilised nations.

Article 8

Right to respect for private and family life

1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.
2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

Article 9

Freedom of thought, conscience and religion

1. Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief, in worship, teaching, practice and observance.
2. Freedom to manifest one's religion or beliefs shall be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of public safety, for the protection of public order, health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

Article 10

Freedom of expression

1. Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.
2. The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests

of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.

Article 11

Freedom of assembly and association

1. Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and to freedom of association with others, including the right to form and to join trade unions for the protection of his interests.
2. No restrictions shall be placed on the exercise of these rights other than such as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals or for the protection of the rights and freedoms of others. This article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on the exercise of these rights by members of the armed forces, of the police or of the administration of the State.

Article 12

Right to marry

Men and women of marriageable age have the right to marry and to found a family, according to the national laws governing the exercise of this right.

Article 13

Right to an effective remedy

Everyone whose rights and freedoms as set forth in this Convention are violated shall have an effective remedy before a national authority notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity.

Article 14

Prohibition of discrimination

The enjoyment of the rights and freedoms set forth in this Convention shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.

Article 15*Derogation in time of emergency*

1. In time of war or other public emergency threatening the life of the nation any High Contracting Party may take measures derogating from its obligations under this Convention to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with its other obligations under international law.
2. No derogation from Article 2, except in respect of deaths resulting from lawful acts of war, or from Articles 3, 4 (paragraph 1) and 7 shall be made under this provision.
3. Any High Contracting Party availing itself of this right of derogation shall keep the Secretary General of the Council of Europe fully informed of the measures which it has taken and the reasons therefor. It shall also inform the Secretary General of the Council of Europe when such measures have ceased to operate and the provisions of the Convention are again being fully executed.

Article 16*Restrictions on political activity of aliens*

Nothing in Articles 10, 11 and 14 shall be regarded as preventing the High Contracting Parties from imposing restrictions on the political activity of aliens.

Article 17*Prohibition of abuse of rights*

Nothing in this Convention may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or perform any act aimed at the destruction of any of the rights and freedoms set forth herein or at their limitation to a greater extent than is provided for in the Convention.

Article 18*Limitation on use of restrictions on rights*

The restrictions permitted under this Convention to the said rights and freedoms shall not be applied for any purpose other than those for which they have been prescribed.

Section II – European Court of Human Rights**Article 19***Establishment of the Court*

To ensure the observance of the engagements undertaken by the High Contracting Parties in the Convention and the Protocols thereto, there shall be set up a European Court of Human Rights, hereinafter referred to as "the Court". It shall function on a permanent basis.

Article 20*Number of judges*

The Court shall consist of a number of judges equal to that of the High Contracting Parties.

Article 21*Criteria for office*

1. The judges shall be of high moral character and must either possess the qualifications required for appointment to high judicial office or be juriconsults of recognised competence.
2. The judges shall sit on the Court in their individual capacity.
3. During their term of office the judges shall not engage in any activity which is incompatible with their independence, impartiality or with the demands of a full-time office; all questions arising from the application of this paragraph shall be decided by the Court.

Article 22*Election of judges*

The judges shall be elected by the Parliamentary Assembly with respect to each High Contracting Party by a majority of votes cast from a list of three candidates nominated by the High Contracting Party.

Article 23*Terms of office and dismissal*

1. The judges shall be elected for a period of nine years. They may not be re-elected.
2. The terms of office of judges shall expire when they reach the age of 70.
3. The judges shall hold office until replaced. They shall, however, continue to deal with such cases as they already have under consideration.

4. No judge may be dismissed from office unless the other judges decide by a majority of two-thirds that that judge has ceased to fulfil the required conditions.

Article 24

Registry and rapporteurs

1. The Court shall have a registry, the functions and organisation of which shall be laid down in the rules of the Court.
2. When sitting in a single-judge formation, the Court shall be assisted by rapporteurs who shall function under the authority of the President of the Court. They shall form part of the Court's registry.

Article 25

Plenary Court

The plenary Court shall

- a) elect its President and one or two Vice-Presidents for a period of three years; they may be re-elected;
- b) set up Chambers, constituted for a fixed period of time;
- c) elect the Presidents of the Chambers of the Court; they may be re-elected;
- d) adopt the rules of the Court;
- e) elect the Registrar and one or more Deputy Registrars;
- f) make any request under Article 26, paragraph 2.

Article 26

Single-judge formation, committees, Chambers and Grand Chamber

1. To consider cases brought before it, the Court shall sit in a single-judge formation, in committees of three judges, in Chambers of seven judges and in a Grand Chamber of seventeen judges. The Court's Chambers shall set up committees for a fixed period of time.
2. At the request of the plenary Court, the Committee of Ministers may, by a unanimous decision and for a fixed period, reduce to five the number of judges of the Chambers.
3. When sitting as a single judge, a judge shall not examine any application against the High Contracting Party in respect of which that judge has been elected.
4. There shall sit as an ex officio member of the Chamber and the Grand Chamber the judge

elected in respect of the High Contracting Party concerned. If there is none or if that judge is unable to sit, a person chosen by the President of the Court from a list submitted in advance by that Party shall sit in the capacity of judge.

5. The Grand Chamber shall also include the President of the Court, the Vice-Presidents, the Presidents of the Chambers and other judges chosen in accordance with the rules of the Court. When a case is referred to the Grand Chamber under Article 43, no judge from the Chamber which rendered the judgment shall sit in the Grand Chamber, with the exception of the President of the Chamber and the judge who sat in respect of the High Contracting Party concerned.

Article 27

Competence of single judges

1. A single judge may declare inadmissible or strike out of the Court's list of cases an application submitted under Article 34, where such a decision can be taken without further examination.
2. The decision shall be final.
3. If the single judge does not declare an application inadmissible or strike it out, that judge shall forward it to a committee or to a Chamber for further examination.

Article 28

Competence of committees

1. In respect of an application submitted under Article 34, a committee may, by a unanimous vote,
 - a) declare it inadmissible or strike it out of its list of cases, where such decision can be taken without further examination; or
 - b) declare it admissible and render at the same time a judgment on the merits, if the underlying question in the case, concerning the interpretation or the application of the Convention or the Protocols thereto, is already the subject of well-established case-law of the Court.
2. Decisions and judgments under paragraph 1 shall be final.
3. If the judge elected in respect of the High Contracting Party concerned is not a member of the committee, the committee may at any stage of the proceedings invite that judge to take the place of one of the members of the committee, having regard to all relevant factors, including whether that Party has contested the application of the procedure under paragraph 1.b.

*Article 29**Decisions by Chambers on admissibility and merits*

1. If no decision is taken under Article 27 or 28, or no judgment rendered under Article 28, a Chamber shall decide on the admissibility and merits of individual applications submitted under Article 34. The decision on admissibility may be taken separately.
2. A Chamber shall decide on the admissibility and merits of inter-State applications submitted under Article 33. The decision on admissibility shall be taken separately unless the Court, in exceptional cases, decides otherwise.

*Article 30**Relinquishment of jurisdiction to the Grand Chamber*

Where a case pending before a Chamber raises a serious question affecting the interpretation of the Convention or the protocols thereto, or where the resolution of a question before the Chamber might have a result inconsistent with a judgment previously delivered by the Court, the Chamber may, at any time before it has rendered its judgment, relinquish jurisdiction in favour of the Grand Chamber, unless one of the parties to the case objects.

*Article 31**Powers of the Grand Chamber*

The Grand Chamber shall

- a) determine applications submitted either under Article 33 or Article 34 when a Chamber has relinquished jurisdiction under Article 30 or when the case has been referred to it under Article 43;
- b) decide on issues referred to the Court by the Committee of Ministers in accordance with Article 46, paragraph 4; and
- c) consider requests for advisory opinions submitted under Article 47.

*Article 32**Jurisdiction of the Court*

1. The jurisdiction of the Court shall extend to all matters concerning the interpretation and application of the Convention and the protocols thereto which are referred to it as provided in Articles 33, 34, 46 and 47.
2. In the event of dispute as to whether the Court has jurisdiction, the Court shall decide.

*Article 33**Inter-State cases*

Any High Contracting Party may refer to the Court any alleged breach of the provisions of the Convention and the protocols thereto by another High Contracting Party.

*Article 34**Individual applications*

The Court may receive applications from any person, non-governmental organisation or group of individuals claiming to be the victim of a violation by one of the High Contracting Parties of the rights set forth in the Convention or the protocols thereto. The High Contracting Parties undertake not to hinder in any way the effective exercise of this right.

*Article 35**Admissibility criteria*

1. The Court may only deal with the matter after all domestic remedies have been exhausted, according to the generally recognised rules of international law, and within a period of six months from the date on which the final decision was taken.
2. The Court shall not deal with any application submitted under Article 34 that
 - a) is anonymous; or
 - b) is substantially the same as a matter that has already been examined by the Court or has already been submitted to another procedure of international investigation or settlement and contains no relevant new information.
3. The Court shall declare inadmissible any individual application submitted under Article 34 if it considers that :
 - a) the application is incompatible with the provisions of the Convention or the Protocols thereto, manifestly ill-founded, or an abuse of the right of individual application; or
 - b) the applicant has not suffered a significant disadvantage, unless respect for human rights as defined in the Convention and the Protocols thereto requires an examination of the application on the merits and provided that no case may be rejected on this ground which has not been duly considered by a domestic tribunal.
4. The Court shall reject any application which it considers inadmissible under this Article. It may do so at any stage of the proceedings.

*Article 36**Third party intervention*

1. In all cases before a Chamber or the Grand Chamber, a High Contracting Party one of whose nationals is an applicant shall have the right to submit written comments and to take part in hearings.
2. The President of the Court may, in the interest of the proper administration of justice, invite any High Contracting Party which is not a party to the proceedings or any person concerned who is not the applicant to submit written comments or take part in hearings.
3. In all cases before a Chamber or the Grand Chamber, the Council of Europe Commissioner for Human Rights may submit written comments and take part in hearings.

*Article 37**Striking out applications*

1. The Court may at any stage of the proceedings decide to strike an application out of its list of cases where the circumstances lead to the conclusion that
 - a) the applicant does not intend to pursue his application; or
 - b) the matter has been resolved; or
 - c) for any other reason established by the Court, it is no longer justified to continue the examination of the application. However, the Court shall continue the examination of the application if respect for human rights as defined in the Convention and the protocols thereto so requires.
2. The Court may decide to restore an application to its list of cases if it considers that the circumstances justify such a course.

*Article 38**Examination of the case*

The Court shall examine the case together with the representatives of the parties and, if need be, undertake an investigation, for the effective conduct of which the High Contracting Parties concerned shall furnish all necessary facilities.

*Article 39**Friendly settlements*

1. At any stage of the proceedings, the Court may place itself at the disposal of the parties concer-

ned with a view to securing a friendly settlement of the matter on the basis of respect for human rights as defined in the Convention and the Protocols thereto.

2. Proceedings conducted under paragraph 1 shall be confidential.
3. If a friendly settlement is effected, the Court shall strike the case out of its list by means of a decision which shall be confined to a brief statement of the facts and of the solution reached.
4. This decision shall be transmitted to the Committee of Ministers, which shall supervise the execution of the terms of the friendly settlement as set out in the decision.

*Article 40**Public hearings and access to documents*

1. Hearings shall be in public unless the Court in exceptional circumstances decides otherwise.
2. Documents deposited with the Registrar shall be accessible to the public unless the President of the Court decides otherwise.

*Article 41**Just satisfaction*

If the Court finds that there has been a violation of the Convention or the protocols thereto, and if the internal law of the High Contracting Party concerned allows only partial reparation to be made, the Court shall, if necessary, afford just satisfaction to the injured party.

*Article 42**Judgments of Chambers*

Judgments of Chambers shall become final in accordance with the provisions of Article 44, paragraph 2.

*Article 43**Referral to the Grand Chamber*

1. Within a period of three months from the date of the judgment of the Chamber, any party to the case may, in exceptional cases, request that the case be referred to the Grand Chamber.
2. A panel of five judges of the Grand Chamber shall accept the request if the case raises a serious question affecting the interpretation or application of the Convention or the protocols thereto, or a serious issue of general importance.

3. If the panel accepts the request, the Grand Chamber shall decide the case by means of a judgment.

Article 44

Final judgments

1. The judgment of the Grand Chamber shall be final.
2. The judgment of a Chamber shall become final
 - a) when the parties declare that they will not request that the case be referred to the Grand Chamber; or
 - b) three months after the date of the judgment, if reference of the case to the Grand Chamber has not been requested; or
 - c) when the panel of the Grand Chamber rejects the request to refer under Article 43.
3. The final judgment shall be published.

Article 45

Reasons for judgments and decisions

1. Reasons shall be given for judgments as well as for decisions declaring applications admissible or inadmissible.
2. If a judgment does not represent, in whole or in part, the unanimous opinion of the judges, any judge shall be entitled to deliver a separate opinion.

Article 46

Binding force and execution of judgments

1. The High Contracting Parties undertake to abide by the final judgment of the Court in any case to which they are parties.
2. The final judgment of the Court shall be transmitted to the Committee of Ministers, which shall supervise its execution.
3. If the Committee of Ministers considers that the supervision of the execution of a final judgment is hindered by a problem of interpretation of the judgment, it may refer the matter to the Court for a ruling on the question of interpretation. A referral decision shall require a majority vote of two thirds of the representatives entitled to sit on the Committee.
4. If the Committee of Ministers considers that a High Contracting Party refuses to abide by a final judgment in a case to which it is a party, it may, after serving formal notice on that Party and by decision adopted by a majority vote of two thirds of the representatives entitled to sit

on the Committee, refer to the Court the question whether that Party has failed to fulfil its obligation under paragraph 1.

5. If the Court finds a violation of paragraph 1, it shall refer the case to the Committee of Ministers for consideration of the measures to be taken. If the Court finds no violation of paragraph 1, it shall refer the case to the Committee of Ministers, which shall close its examination of the case.

Article 47

Advisory opinions

1. The Court may, at the request of the Committee of Ministers, give advisory opinions on legal questions concerning the interpretation of the Convention and the protocols thereto.
2. Such opinions shall not deal with any question relating to the content or scope of the rights or freedoms defined in Section I of the Convention and the protocols thereto, or with any other question which the Court or the Committee of Ministers might have to consider in consequence of any such proceedings as could be instituted in accordance with the Convention.
3. Decisions of the Committee of Ministers to request an advisory opinion of the Court shall require a majority vote of the representatives entitled to sit on the Committee.

Article 48

Advisory jurisdiction of the Court

The Court shall decide whether a request for an advisory opinion submitted by the Committee of Ministers is within its competence as defined in Article 47.

Article 49

Reasons for advisory opinions

1. Reasons shall be given for advisory opinions of the Court.
2. If the advisory opinion does not represent, in whole or in part, the unanimous opinion of the judges, any judge shall be entitled to deliver a separate opinion.
3. Advisory opinions of the Court shall be communicated to the Committee of Ministers.

Article 50

Expenditure on the Court

The expenditure of the Court shall be borne by the Council of Europe.

*Article 51**Privileges and immunities of judges*

The judges shall be entitled, during the exercise of their functions, to the privileges and immunities provided for in Article 40 of the Statute of the Council of Europe and in the agreements made thereunder.

Section III – Miscellaneous provisions*Article 52**Inquiries by the Secretary General*

On receipt of a request from the Secretary General of the Council of Europe any High Contracting Party shall furnish an explanation of the manner in which its internal law ensures the effective implementation of any of the provisions of the Convention.

*Article 53**Safeguard for existing human rights*

Nothing in this Convention shall be construed as limiting or derogating from any of the human rights and fundamental freedoms which may be ensured under the laws of any High Contracting Party or under any other agreement to which it is a Party.

*Article 54**Powers of the Committee of Ministers*

Nothing in this Convention shall prejudice the powers conferred on the Committee of Ministers by the Statute of the Council of Europe.

*Article 55**Exclusion of other means of dispute settlement*

The High Contracting Parties agree that, except by special agreement, they will not avail themselves of treaties, conventions or declarations in force between them for the purpose of submitting, by way of petition, a dispute arising out of the interpretation or application of this Convention to a means of settlement other than those provided for in this Convention.

*Article 56**Territorial application*

1. Any State may at the time of its ratification or at any time thereafter declare by notification add-

ressed to the Secretary General of the Council of Europe that the present Convention shall, subject to paragraph 4 of this Article, extend to all or any of the territories for whose international relations it is responsible.

2. The Convention shall extend to the territory or territories named in the notification as from the thirtieth day after the receipt of this notification by the Secretary General of the Council of Europe.
3. The provisions of this Convention shall be applied in such territories with due regard, however, to local requirements.
4. Any State which has made a declaration in accordance with paragraph 1 of this article may at any time thereafter declare on behalf of one or more of the territories to which the declaration relates that it accepts the competence of the Court to receive applications from individuals, non-governmental organisations or groups of individuals as provided by Article 34 of the Convention.

*Article 57**Reservations*

1. Any State may, when signing this Convention or when depositing its instrument of ratification, make a reservation in respect of any particular provision of the Convention to the extent that any law then in force in its territory is not in conformity with the provision. Reservations of a general character shall not be permitted under this article.
2. Any reservation made under this article shall contain a brief statement of the law concerned.

*Article 58**Denunciation*

1. A High Contracting Party may denounce the present Convention only after the expiry of five years from the date on which it became a party to it and after six months' notice contained in a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, who shall inform the other High Contracting Parties.
2. Such a denunciation shall not have the effect of releasing the High Contracting Party concerned from its obligations under this Convention in respect of any act which, being capable of constituting a violation of such obligations, may have been performed by it before the date at which the denunciation became effective.

3. Any High Contracting Party which shall cease to be a member of the Council of Europe shall cease to be a Party to this Convention under the same conditions.
4. The Convention may be denounced in accordance with the provisions of the preceding paragraphs in respect of any territory to which it has been declared to extend under the terms of Article 56.

Article 59

Signature and ratification

1. This Convention shall be open to the signature of the members of the Council of Europe. It shall be ratified. Ratifications shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
2. The European Union may accede to this Convention.

3. The present Convention shall come into force after the deposit of ten instruments of ratification.
4. As regards any signatory ratifying subsequently, the Convention shall come into force at the date of the deposit of its instrument of ratification.
5. The Secretary General of the Council of Europe shall notify all the members of the Council of Europe of the entry into force of the Convention, the names of the High Contracting Parties who have ratified it, and the deposit of all instruments of ratification which may be effected subsequently.

Done at Rome this 4th day of November 1950, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General shall transmit certified copies to each of the signatories.

Vedlegg 4

Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter som endret ved protokoll nr. 11 og 14

Roma 4. november 1950

Undertegnede regjeringer, medlemmer av Europarådet,

som tar i betraktning Verdenserklæringen om menneskerettighetene, kunngjort av De forente nasjoners generalforsamling den 10. desember 1948;

som tar i betraktning at denne erklæringen har som mål å sikre at de rettigheter den fastslår, blir universelt og effektivt anerkjent og etterlevd;

som tar i betraktning at Europarådet har som mål å skape større enhet blant sine medlemmer, og at en av måtene dette mål kan nås på, er å opprettholde og videreføre menneskerettighetene og de grunnleggende friheter;

som på ny bekrefter sin oppriktige tro på disse grunnleggende friheter, som danner grunnlaget for rettferdighet og fred i verden, og som best kan opprettholdes gjennom et effektivt politisk demokrati, og på den annen side gjennom en felles forståelse og etterlevelse av de menneskerettighetene de avhenger av;

idet de som regjeringer i likesinnede europeiske stater med en felles arv av politiske tradisjoner, idealer, frihet og rettsstatsprinsipper, har besluttet å ta de første skritt til en felles gjennomføring av visse av de rettigheter som er uttrykt i Verdenserklæringen; er blitt enige om følgende:

Artikkel 1*Forpliktelse til å respektere menneskerettighetene*

De høye Kontraherende Parter skal sikre enhver innen sitt myndighetsområde de rettigheter og friheter som er fastlagt i del I i denne konvensjon.

Del I – Rettigheter og friheter**Artikkel 2***Retten til liv*

1. Retten for enhver til livet skal beskyttes ved lov. Ingen må med hensikt bli berøvet livet unntatt

ved fullbyrdelse av en dom avsagt av en domstol etter å være funnet skyldig i en forbrytelse som loven bestemmer denne straff for.

2. Berøvelse av liv skal ikke anses å være skjedd i strid med denne artikkel når den er en følge av en bruk av makt som ikke går lenger enn absolutt nødvendig:
 - a. for å forsvare en person mot ulovlig vold;
 - b. for å foreta en lovlig pågrep eller for å hindre en person som holdes i lovlig forvaring i å flykte;
 - c. å slå ned opptøyer eller opprør på lovlig måte.

Artikkel 3*Forbud mot tortur*

Ingen må bli utsatt for tortur eller for umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

Artikkel 4*Forbud mot slaveri og tvangsarbeid*

1. Ingen må bli holdt i slaveri eller trelldom.
2. Ingen må bli pålagt å utføre tvangsarbeid eller påtvunget arbeid.
3. I denne artikkel skal uttrykket «tvangsarbeid eller påtvunget arbeid» ikke omfatte:
 - a) arbeid som kreves utført under det vanlige forløp av frihetsberøvelse iverksatt i samsvar med bestemmelsene i artikkel 5 i denne konvensjon eller under betinget løslatelse fra slik frihetsberøvelse;
 - b) tjeneste av militær art eller, i land hvor nektning av samvittighetsgrunner er anerkjent, tjeneste som er pålagt istedenfor tvungen militærtjeneste;
 - c) tjeneste som blir pålagt i tilfelle av en nødstilstand eller ulykke som truer samfunnets liv eller velferd;
 - d) arbeid eller tjeneste som hører til vanlige borgerplikter.

*Artikkel 5**Retten til frihet og sikkerhet*

1. Enhver har rett til personlig frihet og sikkerhet. Ingen må bli berøvet sin frihet unntatt i følgende tilfelle og i samsvar med en framgangsmåte foreskrevet ved lov:
 - a) lovlig frihetsberøvelse av en person som er domfelt av en kompetent domstol;
 - b) lovlig pågrepelse eller frihetsberøvelse av en person som ikke har etterkommet et lovlig pålegg av en domstol eller for å sikre at en forpliktelse foreskrevet ved lov, blir oppfylt;
 - c) lovlig pågrepelse eller frihetsberøvelse av en person for å stille ham for den kompetente rettslige myndighet på grunn av rimelig mistanke om at han har begått en straffbar handling, eller når det er rimelig grunn til å anse dette nødvendig for å hindre ham i å begå en straffbar handling eller i å flykte etter å ha gjort det;
 - d) frihetsberøvelse av en mindreårig ved lovlig pålegg for å føre tilsyn med hans oppdragelse, eller for å bringe ham for den kompetente rettslige myndighet;
 - e) lovlig frihetsberøvelse av personer for å hindre spredning av smittsomme sykdommer, av sinnslidende, alkoholister, narkomane eller løsgjengere;
 - f) lovlig pågrepelse eller frihetsberøvelse av en person for å hindre at han kommer inn i landet uten tillatelse, eller av en person som det treffes tiltak mot med sikte på utsendelse eller utlevering.
2. Enhver som blir pågrepet, skal straks bli underrettet på et språk han forstår, om grunnene til pågrepet og om eventuell siktelse mot ham.
3. Enhver som blir pågrepet eller berøvet friheten i samsvar med bestemmelsene i avsnitt 1.c. i denne artikkel, skal straks bli stilt for en dommer eller annen embetsmann som ved lov er bemyndiget til å utøve domsmyndighet, og skal ha rett til hovedforhandling innen rimelig tid eller til løslatelse under saksforberedelsen. Løslatelse kan gjøres betinget av sikkerhet for frammøte ved hovedforhandling.
4. Enhver som er pågrepet eller berøvet sin frihet, skal ha rett til å anlegge sak slik at lovligheten av frihetsberøvelsen raskt skal bli avgjort av en domstol, og at hans løslatelse blir beordret dersom frihetsberøvelsen er ulovlig.
5. Enhver som har vært offer for pågrepelse eller frihetsberøvelse i strid med bestemmelsene i denne artikkel, skal ha rett til erstatning som kan inndrives.

*Artikkel 6**Retten til en rettferdig rettergang*

1. For å få avgjort sine borgerlige rettigheter og plikter eller en straffesiktelse mot seg, har enhver rett til en rettferdig og offentlig rettergang innen rimelig tid ved en uavhengig og upartisk domstol opprettet ved lov. Dommen skal avsis offentlig, men pressen og offentligheten kan bli utelukket fra hele eller deler av rettsforhandlingene av hensyn til moralen, den offentlige orden eller den nasjonale sikkerhet i et demokratisk samfunn, når hensynet til ungdom eller partenes privatliv krever det, eller i den utstrekning det etter rettens mening er strengt nødvendig under spesielle omstendigheter der offentlighet ville skade rettferdighetens interesser.
2. Enhver som blir siktet for en straffbar handling, skal antas uskyldig inntil skyld er bevist etter loven.
3. Enhver som blir siktet for en straffbar handling, skal ha følgende minsterettigheter:
 - a) å bli underrettet straks, i et språk han forstår og i enkeltheter, om innholdet i og grunnen til siktelsen mot ham;
 - b) å få tilstrekkelig tid og muligheter til å forberede sitt forsvar;
 - c) å forsvare seg personlig eller med rettslig bistand etter eget valg eller, dersom han ikke har tilstrekkelige midler til å betale for rettslig bistand, å motta den vederlagsfritt når dette kreves i rettferdighetens interesse;
 - d) å avhøre eller la avhøre vitner som blir ført mot ham, og få innkalt og avhørt vitner på hans vegne under samme vilkår som vitner ført mot ham;
 - e) å ha vederlagsfri bistand av en tolk hvis han ikke kan forstå eller tale det språk som blir brukt i retten.

*Artikkel 7**Ingen straff uten lov*

1. Ingen skal bli funnet skyldig i en straffbar handling på grunn av noen gjerning eller unnlatelse som ikke utgjorde en straffbar handling etter nasjonal eller internasjonal rett på den tid da den ble begått. Heller ikke skal en strengere straff bli idømt enn den som gjaldt på den tid da den straffbare handling ble begått.
2. Denne artikkel skal ikke være til hinder for dom og straff over en person for gjerning eller unnlatelse som, da den ble begått, var straffbar etter de alminnelige rettsprinsipper anerkjent av siviliserte nasjoner.

Artikkel 8

Retten til respekt for privatliv og familieliv

1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.
2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.

Artikkel 9

Tanke-, samvittighets- og religionsfrihet

1. Enhver har rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet; denne rett omfatter frihet til å skifte sin religion eller overbevisning, og frihet til enten alene eller sammen med andre og såvel offentlig som privat å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning, ved tilbedelse, undervisning, praksis og etterlevelse.
2. Frihet til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning skal bare bli undergitt slike begrensninger som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den offentlige trygghet, for å beskytte den offentlige orden, helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.

Artikkel 10

Ytringsfrihet

1. Enhver har rett til ytringsfrihet. Denne rett skal omfatte frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten inngrep av offentlig myndighet og uten hensyn til grenser. Denne artikkel skal ikke hindre stater fra å kreve lisensiering av kringkasting, fjernsyn eller kinoforetak.
2. Fordi utøvelsen av disse friheter medfører plikter og ansvar, kan den bli undergitt slike former, vilkår, innskrenkninger eller straffer som er foreskrevet ved lov og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, territoriale integritet eller offentlige trygghet, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, for å verne andres omdømme eller rettigheter, for å forebygge at fortrolige opplysninger blir røpet, eller for å bevare domstolenes autoritet og upartiskhet.

Artikkel 11

Forsamlings- og foreningsfrihet

1. Enhver har rett til fritt å delta i fredelige forsamlinger og til frihet til forening med andre, herunder rett til å danne og slutte seg til fagforeninger for å verne sine interesser.
2. Utøvelsen av disse rettigheter skal ikke bli undergitt andre innskrenkninger enn de som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet eller offentlige trygghet, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral eller for å beskytte andres rettigheter og friheter. Denne artikkel skal ikke hindre at lovlige innskrenkninger blir pålagt utøvelsen av disse rettigheter for medlemmene av de væpnede styrker, av politiet og av statsforvaltningen.

Artikkel 12

Retten til å inngå ekteskap

Menn og kvinner i gifteferdig alder har rett til å gifte seg og til å stifte familie, i samsvar med de nasjonale lover som regulerer utøvelsen av denne rettighet.

Artikkel 13

Retten til et effektivt rettsmiddel

Enhver hvis rettigheter og friheter fastlagt i denne konvensjon blir krenket, skal ha en effektiv prøvningsrett ved en nasjonal myndighet uansett om krenkelsen er begått av personer som handler i offisiell egenskap.

Artikkel 14

Forbud mot diskriminering

Utøvelsen av de rettigheter og friheter som er fastlagt i denne konvensjon skal bli sikret uten diskriminering på noe grunnlag slik som kjønn, rase, farge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, tilknytning til en nasjonal minoritet, eiendom, fødsel eller annen status.

Artikkel 15

Fravikelser i krisesituasjoner

1. Under krig eller annen offentlig nødstilstand som truer nasjonens liv, kan enhver høy Kontraherende Part treffe tiltak som fraviker dens plikter ifølge denne konvensjon i den utstrekning

situasjonens krav gjør det strengt nødvendig, forutsatt at slike tiltak ikke er uforenlige med dens andre plikter etter internasjonal rett.

2. Intet fravik fra artikkel 2, unntatt med hensyn til død som følger av lovlige krigshandlinger, eller fra artiklene 3, 4 (avsnitt 1) og 7 skal bli gjort etter denne bestemmelse.
3. Enhver høy Kontraherende Part som benytter seg av denne rett til å gjøre fravik, skal holde Europarådets Generalsekretær fullt underrettet om de tiltak som den har truffet og om grunnene til dette. Den skal også underrette Europarådets Generalsekretær når slike tiltak er brakt til opphør og konvensjonens bestemmelser igjen blir fullt ut oppfylt.

Artikkel 16

Begrensninger i utlendingers politiske virksomhet

Intet i artiklene 10, 11 og 14 skal bli ansett å være til hinder for at de høye Kontraherende Parter fastsetter innskrenkninger i utlendingers politiske virksomhet.

Artikkel 17

Forbud mot misbruk av rettigheter

Intet i denne konvensjon skal kunne bli tolket slik at det innebærer at noen stat, gruppe eller person har noen rett til å ta opp noen virksomhet eller foreta noen handling som tar sikte på å ødelegge noen av de rettigheter og friheter som er fastsatt her, eller til å begrense dem i større utstrekning enn konvensjonen gir anledning til.

Artikkel 18

Begrensninger i bruken av innskrenkninger i rettigheter

De innskrenkninger som denne konvensjon tillater i de nevnte rettigheter og friheter, skal ikke bli brukt til noe annet formål enn de er bestemt for.

Del II – Den europeiske menneskerettsdomstol

Artikkel 19

Opprettelse av Domstolen

For å sikre at de forpliktelser de høye Kontraherende Parter har påtatt seg i konvensjonen og dens protokoller blir overholdt, skal det opprettes en europeisk menneskerettsdomstol, i det følgende kalt «Domstolen». Den skal fungere på permanent basis.

Artikkel 20

Antall dommere

Domstolen skal bestå av et antall dommere som tilsvarer antall høye Kontraherende Parter.

Artikkel 21

Embetskrav

1. Dommerne skal ha høy moralsk karakter og må enten sitte inne med de kvalifikasjoner som kreves for å bli utnevnt til høye juridiske embeter, eller være rettskyndige personer med anerkjent kompetanse.
2. Dommerne skal ta sete i Domstolen som privatpersoner.
3. I sin embetsperiode skal dommerne ikke delta i noen virksomhet som er uforenlig med deres uavhengige og upartiske stilling, eller med de krav et heltidsembete medfører. Alle spørsmål som oppstår ved anvendelsen av dette avsnitt skal avgjøres av Domstolen.

Artikkel 22

Valg av dommere

Parlamentarikerforsamlingen skal med alminnelig flertall velge en dommer fra hver høy Kontraherende Part ut fra en liste på tre kandidater som den høye Kontraherende Parten nominerer.

Artikkel 23

Embetsperioder og avskjedigelse

1. Dommerne velges for et tidsrom på ni år. De kan ikke gjenvelges.
2. Dommernes embetsperiode skal utløpe ved fylte 70 år.
3. Dommerne skal sitte i sine embeter til de skiftes ut. De skal imidlertid fortsatt behandle saker som de allerede har til vurdering.
4. En dommer kan ikke avskjediges fra embetet med mindre de øvrige dommerne med to tredjedels flertall avgjør at vedkommende ikke lenger oppfyller de fastsatte krav.

Artikkel 24

Justissekretariat og rapportører

1. Domstolen skal ha et justissekretariat hvis funksjoner og organisering skal fastsettes i Domstolens forretningsorden.
2. Når Domstolen settes med enedommere, skal den bistås av rapportører som ved utøvelsen av

sine funksjoner skal være underlagt Domstolens president. De skal utgjøre en del av Domstolens justissekretariat.

Artikkel 25

Domstolen i plenum

Domstolen i plenum skal

- velge sin president og en eller to visepresidenter for en periode på tre år; de kan gjenvelges;
- opprette kamre som skal konstitueres for et bestemt tidsrom;
- velge presidenter for Domstolens kamre; de kan gjenvelges;
- vedta forretningsorden for Domstolen;
- velge justissekretær og en eller flere visejustissekretærer;
- rette eventuelle anmodninger i henhold til artikkel 26, avsnitt 2.

Artikkel 26

Enedommere, komiteer, kamre og storkammer

- Når Domstolen skal vurdere saker som er brakt inn for den, settes den med enedommere, komiteer på tre dommere, kamre på syv dommere og et storkammer på sytten dommere. Domstolens kamre skal nedsette komiteer for et fast tidsrom.
- På anmodning fra Domstolen i plenum kan Ministerkomiteen, ved enstemmig vedtak og for et fast tidsrom, redusere antall dommere i kamrene til fem.
- Når en dommer sitter som enedommer, skal vedkommende ikke behandle klager fremsatt mot den høye Kontraherende Part som vedkommende er valgt for.
- Ex-officio medlem av kammeret og storkammeret skal være den valgte dommer for den høye Kontraherende Part saken angår. Dersom ingen finnes eller vedkommende ikke kan møte, skal en person som Domstolens president har valgt fra en liste fremlagt på forhånd av vedkommende part, møte i egenskap av dommer.
- Storkammeret skal også omfatte presidenten for Domstolen, visepresidentene, presidentene for kamrene og andre dommere valgt i samsvar med forretningsordenen. Når en sak er henvist til storkammeret i henhold til artikkel 43, skal ingen dommer som satt i kammeret som avsa dommen, sitte i storkammeret, med unntak av kammerets president og den dommer som var valgt for vedkommende høye Kontraherende Part.

Artikkel 27

Enedommernes kompetanse

- En enedommer kan beslutte å avvise eller stryke fra Domstolens saksliste en individklage innbrakt i henhold til artikkel 34 når slik beslutning kan treffes uten videre behandling.
- Beslutningen kan være endelig.
- Dersom enedommeren beslutter ikke å avvise en individklage eller stryke den fra sakslisten, skal vedkommende videresende den til en komité eller et kammer til videre behandling.

Artikkel 28

Komiteers kompetanse

- Ved individklager innbrakt i henhold til artikkel 34 kan en komité ved enstemmig vedtak
 - beslutte å avvise klagen eller stryke den fra sakslisten når slikt vedtak kan fattes uten videre behandling; eller
 - beslutte at klagen kan prøves og samtidig avsi dom om realitetsspørsmålene i saken dersom sakens underliggende spørsmål om tolkningen eller anvendelsen av konvensjonen eller dens protokoller, allerede er gjenstand for etablert rettspraksis ved Domstolen.
- Vedtak og dommer i henhold til avsnitt 1 skal være endelige.
- Dersom den valgte dommer for den høye Kontraherende Part saken angår, ikke er medlem av komiteen, kan komiteen på et hvilket som helst stadium i saksbehandlingen be vedkommende om å ta en av komitémedlemmenes plass, idet det tas hensyn til alle relevante faktorer, herunder om vedkommende part har hatt innsigelser mot å anvende fremgangsmåten i avsnitt 1.b.

Artikkel 29

Avgjørelse i kamre om hvorvidt saker kan prøves, og om realitetsspørsmålene i sakene

- Dersom det ikke er fattet vedtak i henhold til artikkel 27 eller 28 eller avsagt dom i henhold til artikkel 28, skal et kammer avgjøre om individklager fremsatt i henhold til artikkel 34 kan prøves for Domstolen, og realitetene i saken. Vedtaket om hvorvidt saken kan prøves, kan fattes separat.
- Et kammer skal avgjøre om statsklager fremsatt i henhold til artikkel 33 kan prøves og realitetsspørsmålene i saken. Vedtak om hvorvidt saker kan prøves, skal fattes separat med mindre Domstolen unntaksvis bestemmer noe annet.

Artikkel 30

Avståelse av jurisdiksjon til storkammeret

Når en sak som verserer for et kammer reiser et alvorlig spørsmål angående tolkningen av konvensjonen og dens protokoller, eller når avgjørelsen av et spørsmål i kammeret kan få et resultat som er uforenlig med en tidligere dom avsagt av Domstolen, kan kammeret på et hvilket som helst tidspunkt før den har avsagt sin dom avstå jurisdiksjon til fordel for storkammeret, med mindre en av partene motsetter seg dette.

Artikkel 31

Storkammerets fullmakter

Storkammeret skal

- avgjøre klager fremsatt i henhold til enten artikkel 33 eller artikkel 34 når et kammer har avstått jurisdiksjon i henhold til artikkel 30, eller når saken er forelagt for storkammeret i henholdt til artikkel 43;
- avgjøre saker som Ministerkomiteen har forelagt for Domstolen i samsvar med artikkel 46, avsnitt 4; og
- vurdere begjæringer om rådgivende uttalelser fremsatt i henhold til artikkel 47.

Artikkel 32

Domstolens jurisdiksjon

- Domstolens jurisdiksjon skal omfatte alle saker angående tolkning og anvendelse av konvensjonen og dens protokoller som bringes inn for den som fastsatt i artiklene 33, 34, 46 og 47.
- I tilfelle tvist om hvorvidt Domstolen har jurisdiksjon, skal Domstolen avgjøre spørsmålet.

Artikkel 33

Statsklager

Enhver høy Kontraherende Part kan bringe inn for Domstolen ethvert påstått brudd av en annen høy Kontraherende Part på bestemmelsene i konvensjonen og dens protokoller.

Artikkel 34

Individklager

Domstolen kan motta klager fra enhver person, frivillig organisasjon eller gruppe av enkeltpersoner som hevder å ha vært utsatt for en overtredelse av de rettigheter som er fastsatt i konvensjonen og dens protokoller fra en av de høye Kontraherende

Parters side. De høye Kontraherende Parter forplikter seg til ikke på noen måte å hindre utøvelsen av denne rettighet.

Artikkel 35

Saker som kan prøves

- Domstolen kan bare behandle en sak etter at alle nasjonale rettsmidler er uttømt, i samsvar med allment anerkjente folkerettslige regler, og innen et tidsrom på seks måneder etter at siste avgjørelse ble tatt.
- Domstolen skal ikke behandle en individklage som er innbrakt i samsvar med artikkel 34 og som
 - er anonym, eller i det vesentlige er lik en sak som allerede er behandlet av Domstolen eller allerede har vært gjenstand for annen internasjonal undersøkelse eller avgjørelse og ikke inneholder nye relevante opplysninger.
- Domstolen skal avvise en individklage fremsatt i samsvar med artikkel 34 dersom den finner at
 - klagen er uforenlig med bestemmelsene i konvensjonen eller dens protokoller, er åpenbart grunnløs eller innebærer et misbruk av retten til å fremsette individklage; eller
 - klageren ikke har lidd noen ulempe av betydning, med mindre respekt for menneskerettighetene som definert i konvensjonen og dens protokoller krever at realitetsspørsmålene i saken blir behandlet, og forutsatt at ingen sak kan avvises på dette grunnlag som ikke har vært behørig vurdert av en nasjonal domstol.
- Domstolen skal avvise enhver klage som den ut fra denne artikkelen finner ikke å kunne prøve. Den kan gjøre dette på et hvilket som helst stadium i saksbehandlingen.

Artikkel 36

Tredjepersoners adgang til å opptre i saken

- I alle saker som er til behandling i et kammer eller i storkammeret, skal en høy Kontraherende Part som en klager er statsborger av, ha rett til å legge frem skriftlige kommentarer og til å ta del i rettsmøtene.
- Domstolens president kan av hensyn til rettspleien invitere enhver høy Kontraherende Part som ikke er part i rettsforhandlingene, eller enhver berørt person som ikke er klageren, til å legge frem skriftlige kommentarer eller å ta del i rettsmøtene.

3. I alle saker som er til behandling i et kammer eller i storkammeret, kan Europarådets kommissær for menneskerettigheter legge frem skriftlige kommentarer og ta del i rettsmøter.

Artikkel 37

Stryking av klager

1. Domstolen kan når som helst i saksbehandlingen vedta å stryke en klage fra sakslisten når det ut fra omstendighetene må sluttes at
 - a) klageren ikke har til hensikt å følge opp klagen; eller
 - b) saken er løst; eller
 - c) Domstolen av andre grunner som den har fastslått, ikke lenger kan forsvare en videre behandling av klagen. Domstolen skal imidlertid fortsette behandlingen av klagen dersom respekten for menneskerettighetene som definert i konvensjonen og dens protokoller krever det.
2. Domstolen kan beslutte å gjeninnsette en klage på sakslisten dersom den finner at omstendighetene rettferdiggjør en slik fremgangsmåte.

Artikkel 38

Behandling av saken

Domstolen skal behandle saken sammen med representantene for partene, og om nødvendig sette i verk en granskning, som de berørte høye Kontraherende Parter skal medvirke til ved å stille alle nødvendige hjelpemidler til disposisjon.

Artikkel 39

Forlik

1. Domstolen kan på et hvilket som helst stadium i forhandlingene stille seg til disposisjon for de berørte parter med henblikk på å oppnå forlik i saken på grunnlag av respekt for menneskerettighetene som definert i konvensjonen og dens protokoller.
2. Forhandlinger i henhold til avsnitt 1 skal være konfidensielle.
3. Dersom det inngås forlik, skal Domstolen stryke saken fra sakslisten gjennom et vedtak som skal være begrenset til en kort redegjørelse for kjensgjerningene og den oppnådde løsning.
4. Dette vedtak skal overleveres Ministerkomiteen, som skal ha tilsyn med gjennomføringen av forliksvilkårene fastsatt i vedtaket.

Artikkel 40

Åpne rettsmøter og dokumentinnsyn

1. Rettsmøtene skal være åpne med mindre Domstolen i særskilte tilfeller bestemmer noe annet.
2. Dokumenter innlevert hos justissekretæren skal være åpne for offentlig innsyn med mindre presidenten for Domstolen bestemmer noe annet.

Artikkel 41

Rimelig erstatning

Dersom Domstolen finner at brudd på konvensjonen eller dens protokoller har funnet sted, og dersom vedkommende høye Kontraherende Parts nasjonale lovverk bare tillater en delvis gjenoppretelse, skal Domstolen om nødvendig tilkjenne den krenkede part rimelig erstatning.

Artikkel 42

Dommer avsagt i kamrene

Dommer avsagt i kamrene skal bli endelige i henhold til bestemmelsene i Artikkel 44, avsnitt 2.

Artikkel 43

Oversendelse til storkammeret

1. Innen et tidsrom på tre måneder etter datoen for kammerets dom, kan en part i saken i særskilte tilfeller kreve saken oversendt til storkammeret.
2. Et panel på fem dommere i storkammeret skal akseptere anmodningen dersom saken reiser et alvorlig spørsmål vedrørende tolkning eller anvendelse av konvensjonen og dens protokoller, eller et alvorlig spørsmål av allmenn betydning.
3. Dersom panelet aksepterer kravet, skal storkammeret avgjøre saken ved dom.

Artikkel 44

Endelige dommer

1. Storkammerets dom skal være endelig.
2. Dom i et kammer skal bli endelig
 - a) når partene erklærer at de ikke vil kreve at saken oversendes storkammeret; eller
 - b) tre måneder etter domsavsigelsen, dersom det ikke er krevd oversendelse av saken til storkammeret; eller
 - c) når panelet i storkammeret avviser kravet om oversendelse etter artikkel 43.
3. Den endelige dom skal offentliggjøres.

Artikkel 45*Begrunnelser for dommer og vedtak*

1. Det skal gis begrunnelser for dommer og for vedtak om hvorvidt en klage kan prøves for Domstolen eller ikke.
2. Dersom en dom helt eller delvis ikke er enstemmig, skal hver dommer ha rett til å avlegge sær-votum.

Artikkel 46*Dommers bindende kraft og deres iverksettelse*

1. De høye Kontraherende Parter forplikter seg til å rette seg etter Domstolens endelige dom i enhver sak de er part i.
2. Domstolens endelige dom skal overleveres Ministerkomiteen, som skal ha tilsyn med fullbyrdelsen av dommen.
3. Dersom Ministerkomiteen finner at problemer med tolkningen av en endelig dom er til hinder for at den kan føre tilsyn med fullbyrdelsen av dommen, kan den oversende saken til Domstolen for å få avgjort tolkningsspørsmålet. Vedtak om å oversende saken krever to tredjedels stemmeflertall blant de representanter som har rett til å ta sete i Komiteen.
4. Dersom Ministerkomiteen finner at en høy Kontraherende Part nekter å rette seg etter en endelig dom i en sak den er part i, kan den etter å ha gitt vedkommende part formelt varsel og ved vedtak fattet med to tredjedels stemmeflertall blant de representanter som har rett til å ta sete i Komiteen, forelegge spørsmålet om parten har unnlatt å oppfylle sin forpliktelse etter avsnitt 1, for Domstolen.
5. Dersom Domstolen finner at det har funnet sted et brudd på avsnitt 1, skal den oversende saken til Ministerkomiteen, som skal vurdere hvilke tiltak som skal treffes. Dersom Domstolen finner at det ikke har funnet sted et brudd på avsnitt 1, skal den oversende saken til Ministerkomiteen, som skal avslutte behandlingen av saken.

Artikkel 47*Rådgivende uttalelser*

1. Domstolen kan på Ministerkomiteens oppfordring avgi rådgivende uttalelser om juridiske spørsmål vedrørende tolkningen av konvensjonen og dens protokoller.
2. Slike uttalelser skal ikke omhandle noe spørsmål i tilknytning til innhold i eller omfang av de

rettigheter eller friheter som er definert i konvensjonens del I, eller noe annet spørsmål som Domstolen eller Ministerkomiteen vil kunne få til vurdering som følge av eventuelle saker som kan bli reist i henhold til konvensjonen.

3. Vedtak i Ministerkomiteen om å be om rådgivende uttalelse fra Domstolen, skal kreve stemmeflertall blant de representanter som har rett til å ta sete i Komiteen.

Artikkel 48*Domstolens rådgivende jurisdiksjon*

Domstolen skal avgjøre om et krav om rådgivende uttalelse fremsatt av Ministerkomiteen, ligger innenfor Domstolens kompetanse i henhold til artikkel 47.

Artikkel 49*Begrunnelser for rådgivende uttalelser*

1. Domstolens rådgivende uttalelser skal begrunnes.
2. Dersom den rådgivende uttalelsen helt eller delvis ikke er enstemmig, skal hver dommer ha rett til å avgi særvotum.
3. Domstolens rådgivende uttalelser skal overleveres Ministerkomiteen.

Artikkel 50*Domstolens utgifter*

Domstolens utgifter skal bæres av Europarådet.

Artikkel 51*Dommernes privilegier og immunitet*

Dommerne skal under utøvelsen av sine funksjoner ha rett til privilegier og immunitet som fastsatt i artikkel 40 i Europarådets vedtekter og i de avtaler som er inngått i henhold dertil.

Del III – Diverse bestemmelser**Artikkel 52***Forespørsler fra generalsekretæren*

På anmodning fra Generalsekretæren i Europarådet skal enhver høy Kontraherende Part gi opplysning om hvordan dens interne rett sikrer den effektive gjennomføring av en eller flere av bestemmelsene i denne konvensjon.

*Artikkel 53**Sikring av eksisterende menneskerettigheter*

Intet i denne konvensjon skal bli tolket slik at det begrenser eller fraviker noen av de menneskerettigheter og grunnleggende friheter som måtte være sikret ved noen høy Kontraherende Parts lover eller ved noen andre avtaler den er part i.

*Artikkel 54**Ministerkomiteens fullmakter*

Intet i denne konvensjon skal innskrenke den myndighet som er tillagt Ministerkomiteen ved traktaten om Europarådet.

*Artikkel 55**Utelukkelse av andre midler til tvisteløsninger*

De høye Kontraherende Parter er enige om at de ikke uten særlig avtale vil benytte seg av traktater, konvensjoner eller erklæringer som er i kraft mellom dem, til å reise klage i noen tvist som oppstår om tolkningen og anvendelsen av denne konvensjon, for å få den avgjort på noen annen måte enn de som er hjemlet i denne konvensjon.

*Artikkel 56**Territorial anvendelse*

1. Enhver stat kan når den ratifiserer konvensjonen eller når som helst deretter, erklære ved meddelelse rettet til Generalsekretæren i Europarådet, at denne konvensjon med forbehold om denne artikkels avsnitt 4 skal omfatte alle eller enkelte av de territorier hvis internasjonale forbindelser den er ansvarlig for.
2. Konvensjonen skal gjelde for det eller de territorier som er angitt i meddelelsen fra den trettiende dag etter at Generalsekretæren i Europarådet har mottatt meddelelsen.
3. Bestemmelsene i denne konvensjon skal imidlertid i slike territorier anvendes under tilbørlig hensyn til de lokale forholds krav.
4. Enhver stat som har avgitt erklæring i samsvar med avsnitt 1 i denne artikkel, kan når som helst deretter erklære, på vegne av ett eller flere av de territorier erklæringen gjelder for, at den godtar Domstolens kompetanse til å motta klager fra individer, ikke-statlige organisasjoner eller grupper av individer som fastsatt i konvensjonens artikkel 34.

*Artikkel 57**Forbehold*

1. Enhver stat kan ved undertegningen av denne konvensjon eller når den deponerer sitt ratifikasjonsdokument, ta forbehold med hensyn til en særskilt bestemmelse i konvensjonen, i den utstrekning en lov som da er gjeldende i dens territorium, ikke er i samsvar med bestemmelsen. Forbehold av generell karakter er ikke tillatt etter denne artikkel.
2. Forbehold som blir tatt etter denne artikkel, skal inneholde en kort redegjørelse for vedkommende lov.

*Artikkel 58**Oppsigelse*

1. En høy Kontraherende Part kan bare si opp denne konvensjon etter at det er gått fem år fra den dag den ble part i den, og med en oppsigelsesfrist på seks måneder etter meddelelse til Generalsekretæren i Europarådet, som skal underrette de andre høye Kontraherende Parter.
2. En slik oppsigelse skal ikke kunne løse vedkommende høye Kontraherende Part fra sine forpliktelser under konvensjonen med hensyn til noen handling som kan være en krenkelse av slike forpliktelser og som den har utført før den dag da oppsigelsen ble virksom.
3. En høy Kontraherende Part som opphører å være medlem av Europarådet, skal opphøre å være part i denne konvensjon på de samme betingelser.
4. Konvensjonen kan sies opp i samsvar med bestemmelsene i de foregående avsnitt for ethvert territorium den er blitt erklært gjeldende for i henhold til artikkel 56.

*Artikkel 59**Undertegning og ratifikasjon*

1. Denne konvensjon skal være åpen for undertegning av medlemmene av Europarådet. Den skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Generalsekretæren i Europarådet.
2. Den europeiske union kan tiltre denne konvensjon.
3. Denne konvensjon skal tre i kraft etter at ti ratifikasjonsdokumenter er deponert.
4. For en signatarstat som ratifiserer senere, skal konvensjonen tre i kraft den dag ratifikasjonsdokumentet blir deponert.
5. Generalsekretæren i Europarådet skal under-

rette alle medlemmer av Europarådet om konvensjonens ikrafttreden, om navnene på de høye Kontraherende Parter som har ratifisert den, og om deponeringen av alle ratifikasjonsdokumenter som finner sted senere.

Utferdiget i Roma den 4. november 1950 i ett eksemplar i engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet og som skal deponeres i Europarådets arkiv. Generalsekretæren skal oversende bekreftede kopier til hver av signatarstatene.

Tryk A/S O. Fredr. Arnesen April 2005